

(10) (10) ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਸਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਕਾਨ ਨੰਬਰ 748 ਨਿਕਾਸੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਸਟਡੀਅਨ ਵਿੱਚ 'ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ' ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2-ਏ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਕੇ. ਐਸ. ਕੇ

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੇ.

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, - ਜਵਾਬਦਾਰਾ।

1967 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 763

17 ਅਪ੍ਰੈਲ 1968

ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ (1955 ਦਾ XXV)- ਐੱਸ. 13 ਅਤੇ 29(2)— ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਤਲਾਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ- ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਆਧਾਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਵੇ- ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ- ਕੀ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ- ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਤਲਾਕ — ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਕਸਟਮ (ਪੰਜਾਬ) — ਪਤੀ — ਕੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ —ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ (ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲਾ) — ਪਤੀ ਦਾ ਤਲਾਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ—ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ — ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਾਠ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ । ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 29(2) ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

[ਪਾਰਾ 8 ਅਤੇ 9]।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ, ਜੋ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ, ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਤਲਾਕ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਕਪਾਸੜ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਸੈਕਸ਼ਨ 29(2) ਵਿੱਚ "ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ" ਸਮੀਕਰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, - ਵਿਆਹ (ਓਬਿਟਰ) ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਇੱਕਤਰਫਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

[ਪਰਾ 9]।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਮ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਿੰਦੂ ਜਾਟ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਲਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਤੀ ਕੋਲ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੂੰਹ ਬੋਲ ਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਿੱਠੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

[ਪਰਾ 29 ਅਤੇ 30]।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਸਲੀਲਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤਲਾਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

[ਪਰਾ 24]।

ਸਿੰਘ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ I ਅਪ੍ਰੈਲ, 1967 ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੋਬਾਣਾ, ਸਬ-ਜੱਜ, II ਕਲਾਸ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਮਿਤੀ 22, 1967 ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਕਤੂਬਰ, 1966 ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਰਚੇ ਸਮੇਤ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ।

• ∴ i

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਦੀ, ਵਕੀਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

YP ਜੀ ਅੰਧੀ ਅਤੇ AL B AHRI, ਇੱਕ ਵਕੀਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ.-ਇਹ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1967 ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਗਜੀਤ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

(2) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਇੱਕ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾ ਹੈ।

ਉਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੋ-ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ 14 ਦਸੰਬਰ 1961 ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚਮਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਆਨੰਦ ਮੈਰਿਜ਼ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਸਲਾ ਇੱਕ ਧੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਉੱਠੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਲਾਕ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੁਣ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

(3) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਕਿਸਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਨ ਜਾਬ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 29 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਵਿਚ ਦਰਜ ਬਿਆਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਇੱਕ ਧੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੇਰਹਿਮ ਸਲੂਕ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਸਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਰਕਾਰ, 10 ਮਈ, 1965 ਨੂੰ, ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਸ਼ੀਮਤੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 107, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕੜਵਾਹਟ ਆ ਗਈ, 18 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ, ਅਪੀਲੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਰਤ ਆਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ ਜਾਂ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਆਖਰਕਾਰ, 23 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਤੋਂ ਪੱਤਰ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ PW 10/1) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 25 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਵ ਪੈਡੈਟ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਲਾਕ ਦੀ ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਪੋਸਟਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ, ਭਾਵ,

26 ਜੁਲਾਈ, 1965। ਇਸ ਜਨਤਕ ਖੰਡਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖਪਾਤੀ ਵਿਵਹਾਰ ਕਾਰਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਉੱਪਰ ਦੋਸ਼ੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

(4) ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਕਦੇ ਵੀ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ (1955 ਦਾ 25) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਕਿ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ 'ਤੇ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋਈ: -

- (1) ਕੀ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਰਿਵਾਜ ਹੈ?
- (2) ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਤਲਾਕ ਨਾਲ ਹੱਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ?
- (3) ਰਾਹਤ.

(5) ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। 25 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ 25 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਿਵਾਜ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਕਿ ਉਸਨੇ 25 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਰੀਤ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਜੁਥਾਨੀ ਜਨਤਕ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਵਿਆਹ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਭੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ,

ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ। ਇਹਨਾਂ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਈ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਰਚੇ ਸਮੇਤ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ, ਮਿਤੀ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1967 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈਗ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ।

(6) ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹੱਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਕੇਸ ਦੀ ਲੰਮੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ, ਨੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖੋਜਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ; ਕਿ 25 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਨਤਕ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਗੱਲ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਮੰਗੇ ਬਿਨਾਂ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਬੰਧਨ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਵਾਈ ਪੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਵਿਦਵਤਾ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਅਧੀਨ ਤਲਾਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸੀ।

(7) ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਦ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 10 ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਿੱਖ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ (1955 ਦਾ 25) ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1)(b) ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਵਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਤਲਾਕ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਜਾਂ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਖੰਡਨ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿਰਫ ਤਿਆਗ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 25 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਾਨੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਜਨਤਕ ਇਨਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹੱਦੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਤਲਾਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ (1955 ਦਾ 25) ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੀ।

ਉਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਐਕਟ

ਦੇ ਕੁਝ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: -

"ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰੋ,

- (a) ਕੋਈ ਪਾਠ, ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;
- (b) ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ।

(8) ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਠ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਨਾਲ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਬਚਤ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਸੈਕਸ਼ਨ 29 ਹੈ। ਇਸਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2), ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਹਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

"ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਥਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।"

(9) ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਥਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ (1955 ਦਾ 25) ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। . ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। . ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ।

ਐਕਟ, 1955 ਅਨੁਸਾਰ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਇਕਪਾਸੜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਰਹਦੀ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਮੋਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਐਕਟ, ਸੈਕਸ਼ਨ 29(2) ਦੀ ਇੰਨੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਖੰਡਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਨਤਕ ਖੰਡਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ।

(10) ਰੀਡਿੰਗ ਸਬ-ਸੈਕਸ਼ਨ f(2) of ਸੈਕਸ਼ਨ 29, ਅਸਭਾਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਲਈ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਲਈ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਉਪ ਧਾਰਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੇ ਕੁਝ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ"। "ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ" ਸਮੀਕਰਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ' ਜਾਂ 'ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ' ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕਤਰਫਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸ੍ਰੀ ਸਰਹਦੀ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰਫ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ 'ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ' ਸ਼ਬਦ ਬੇਲੋੜਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। . ਜੇਕਰ ਵਿਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇੱਥੇ 'ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ' ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ: -

“ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Jagjit Singh v. Mbhinder Kauf (Gurdev Singh, J.)

ਕਾਨੂੰਨ, ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।"

(11) ਸ੍ਰੀ ਸਰਹਦੀ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ 'ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ' ਸ਼ਬਦ ਵਾਧੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਚੱਜਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਰਿਡੈਂਡੈਂਸੀ ਜਾਂ ਸਰਪਲੱਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਅਰਥ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅੰਤਮ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਰਿਟ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29(2) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਸਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

(12) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੇਸ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 25 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ: -

- (1) ਕਿ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ;
- (2) ਕਿ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ; ਅਤੇ
- (3) ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 25 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

(13) ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕੱਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਮਨ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਾਬੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਤੱਥ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਵੀ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ। ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਤਲਾਕ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰੀਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਖੋਜ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(14) ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸ੍ਰੀ ਸਰਹਾਦੀ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ 'ਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੱਟੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਨੁਕਤਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਧਿਰਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨੰਗੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਸਵੈ-ਸੇਵਾ ਵਾਲਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਵਾਬ ਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਉਸ ਸਥਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਤ ਪੱਖੋਂ ਗਰੇਵਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਵੀ। ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸਰਹਾਦੀ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਸਮੇਤ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਖੁਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਿੱਖ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ।

Jagjit Singh v. Mohinder -Kaur (Gurdev Singh, J.)

(15) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਥੀਕਸਸਪੈਡੈਂਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੋਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੀ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਕਬੀਲੇ ਜਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਤਲਾਕ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਖੋਜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹੋਰ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਦਲੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਜਿੱਠਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ।

(16) (16) ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਰੀਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਸਟਮ ਦਾ ਬਿਆਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

“ਪਾਰਟੀਆਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਕਿਸਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੁਦਈ ਕੋਲ ਰਿਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ।”

(17) ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 3 ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ 1 ਬਾਲਡ'ਆਈਸਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿ ਰਿਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਪੀ, ਡਬਲਯੂ. 3, ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 6, ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 7, ਅਤੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 8 ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੱਜ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਨਿਚੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:-

“ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ PW3, ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ PW6, ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ PW7, ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

PW8 ਅਤੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਦਈ PW 10 ਵਜੋਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ PW 3 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਥਿਤ ਰੀਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਪੀਡਬਲਯੂ 6 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਧਿਰਾਂ ਦੂਜੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਰੀਤ ਦੀ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 7 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੀਡਬਲਯੂ 8 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੱਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਨ। PW 10 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ”

(18) ਖੁਦ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਕੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਨ, ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚ ਸਕਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਰਿਵਾਜ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਗਵਾਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਸੁਲਝੀ ਹੋਈ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹ ਸਿਰਫ਼ ਉੱਠੇ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਜਨਤਕ ਰਿਪਿਊ ਡਾਇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਜੁਥਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(19) ਜੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਰਹਦੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵੀ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ

Jagjit Singh v. Mbhinder Kauf (Gurdev Singh, J.)

ਦੇ ਸਿੱਖ-ਗਰੇਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਵੀ ਨਿਰਣਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਤਨੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

(20) ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਵਿੱਚ ਕਸਟਮ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਕਾਫੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਇਜੈਸਟ ਆਫ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ, 1966, ਚੌਥੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 71 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

"ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਲਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਥੋਂ ਅਜਿਹਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।"

(21) ਪੈਰਾ 76 ਵਿੱਚ, ਧਰਮ-ਤਿਆਗ, ਭਾਵੇਂ ਪਤੀ ਦਾ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦਾ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੈਰਾ 77 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੈਟੀਗਨ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਪਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਮੂੰਹ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ।

(22) ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਵਾਜ-ਇ-ਆਮ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 19 ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

ਪ੍ਰ. ਨੰ. 19. "ਕਿਹੜੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਾਫੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਕੀ ਕੋਈ ਪਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਸਕਦਾ ੁ?"

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:-

"ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਆਹ, ਇੱਕ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਨਾਮਾਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਟੱਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਤਲਾਕ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਲਈ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ, ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ

Jagjit Singh v. Mohinder -Kaur (Gurdev Singh, J.)

ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ. ਲੋਕ ਰਾਏ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਵਰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਦੁਆਰਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੇਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ, ਲਗਭਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।, ਬਸ਼ਰਤੇ ਔਰਤ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਅਸੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਲਈ ਭੰਗ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਔਰਤ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ ਸਿਰਫ ਤਿਆਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।"

(23) ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਿਰਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੁਬਾਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। . ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 19 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਜਾਂ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਵਿੱਚ ਤਿਆਗ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਦੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਛੱਡੀ ਗਈ ਪਤਨੀ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ-

"ਜਨਤਕ ਰਾਏ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਦੁਆਰਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਇੱਕ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਵੇਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ, ਲਗਭਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ, ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਔਰਤ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਅਸੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਲਈ ਭੰਗ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

(24) ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ *ਰਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਅਨੁਸਾਰ*, ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਬੇਈਮਾਨੀ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਪਤੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਪਰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸਨੂੰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤਲਾਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਰਹਦੀ ਨੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ

ਦੇ ਰਵਾਜ -ਏ- ਆਮ ਵਿਚ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੇ . *ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1)*। ਉਸ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ

ਕੇਂਦਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(25) ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਝਗੜਾ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਟ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ WiM ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੌਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਚਾਦਰ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੌਰ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਸੀ:-

“ਕੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚਾਦਰ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ?

(26) ਇਸ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਜਿਹੇ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਜੁਲੰਡਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿਚ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦਾਹਰਣਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਰੀਤ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ: -

“ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਜਾਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਮ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਹੈ। ਐਲ ਵੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕਬੀਲੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ।

(27) ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਜਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤੀਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

(1) 1962 ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਜਰਨਲ 533.

ਪਤਨੀ; ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ, ਭਾਵੇਂ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕ ਜਾਟ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੇ ਕਥਿਤ ਬੇਰਹਿਮ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ.

Jagjit Singh v. Mohinder -Kaur (Gurdev Singh, J.)

(28) ਹਰਬੰਸਗ ਸਿੰਘ ਆਈ. ਜੇ. ਟੀ. ਦੀਆਂ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਥਰਡਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਆਦਰ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰੱਤੀਗਨ ਦੇ ਡਾਇਜੈਸਟ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ 'ਤੇ, ਪੰਜਾਬ ਕਸਟਮ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੁਆਰਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਗੈਰ-ਰਿਕਾਰਡ ਆਮ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੇ ਸਵਾਲ 19 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਬਿਆਨ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਜਾਟ ਨੂੰ "ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਲਈ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਤਲਾਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਸ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅੰਤਮ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਲਈ ਭੰਗ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਔਰਤ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ; ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ ਸਿਰਫ਼ ਤਿਆਗ ਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।”

(29) *Ms. ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੌਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ (supra)*। ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਤੀ ਨੂੰ "ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮੂੰਹ ਬੋਲ ਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਿੱਠੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੰਨੀ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ 3(ਬੀ) ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

“ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੀ ਰੀਤ ਜੀਨ ਰੈਲੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਪਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਬੀਲੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤਨੀ

ਰੀਲੀਜ਼ ਦੇ ਡੀਡ ਦੇ ਅਮਲ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:-

<ਡੀ-----

(2) ਬਟਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਟ।

(3)"

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 19 ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਾਟਾਂ ਅਤੇ ਸੈਨੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ

ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਵਰਗਾ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾ ਡਬਲਯੂ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 30 ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

"ਜਾਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਨਾਮਾਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਹੈ।"

(30) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਡੈਂਟ ਨੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ *Mst. ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੌਰ ਦਾ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ) ਅਪੀਲ ਲਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਵਾਜ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਉਦਾਹਰਣਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। (2) ਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਰੀਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਜਾਟ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮ ਸਬੰਧਾਂ ਲਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਧਰਮ-ਤਿਆਗ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰਿਵਾਜ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜੋ ਜਾਇਜ਼ ਤਲਾਕ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

(31) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਆਰ. ਐਨ. ਐਮ

(2) 1964 ਦੇ CA 852 ਨੇ 25 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1967 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ